

Saboniai Cemetery

During May – October 2012, a field survey (100 x 80 m) was conducted at the site of a suspected destroyed cemetery in a field in Saboniai village (Panevėžys District, Upytė eldership) (Fig. 1). The fieldwalking and metal detector survey resulted in 143 finds. The finds discovered on the grounds of the former cemetery were divided into groups. The grave goods consisted of 13th–14th-century ornaments (fragments, melted pieces), household items, and equestrian gear elements (fragments). Hand thrown pottery was also found. The horse bones and bone fragments confirm the burials of more than several horses. (An osteological analysis of the bones was conducted.) The 16th–20th-century finds were assigned to the non-informative find group. On the basis of the scattered finds and their discovery co-ordinates, the cemetery could have been up to 1400 m² in size.

Vykintas Vaitkevičius

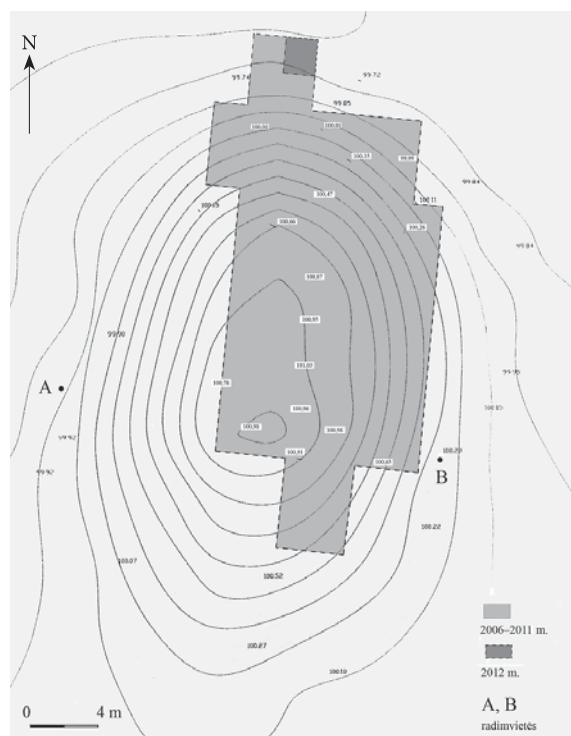
Bajorų kapinynas

2012 m. KU ir KŠM tęsė Bajorų kapinyno (Elektrėnų sav., Kietaviškių sen.) tyrinėjimus (*ATL 2006 metais*, V., 2007, p. 146–153; *ATL 2007 metais*, V., 2008, p. 192–198; *ATL 2008 metais*, V., 2009, p. 134–140; *ATL 2009 metais*, V., 2010, p. 128–135; *ATL 2010 metais*, V., 2011, p. 116–124; *ATL 2011 metais*, V., 2012, p. 136–147). Radiniai perduoti KŠM.

Buvo tęsiami ploto 28 tyrimai (4 m²) (1 pav.) ir dar kartą 2006 m. tirti plotai 1 ir 2 (21,25 m²). Ekspedicijos metu vandens lygis pelkėje buvo aukštesnis už vidutinį, abu tyrimų plotus sėmė vanduo. Tačiau pirmą kartą Bajorų kapinyno š papėdė buvo tiriama sausomis sąly-

gomis: pylimas iš žemių pripiltų maišų sulaikė iš viršaus plūstantį vandenį. Ant stumdomų tiltelių buvo galima dirbti prie kiekvieno iš tiriamų kvadratų ir ketvirčių (2, 3 pav.) (siekiant rezultatų tikslumo, 1x1 m dydžio kvadratai papildomai padalyti į ketvirčius).

Gruntas buvo rūpestingai išplautas keturiose stacionariose plovyklėse su keičiamais 2x2 mm ir 3x3 mm tankio sietais. Vandenį iš pelkės kanalo tiekė aukšto slėgio benzininis siurblys „Honda Pressure WB20X“, naudota 60 m ilgio žarna ir penkios papildomos 20 m

1 pav. Bajorų kapinyno 2006–2012 m. archeologinių tyrinėjimų planas. R. Mockaus brėž. su V. Vaitkevičiaus papildymais

Fig. 1. Plan of the 2006–2012 excavations in Bajorai Cemetery

2 pav. Tyrimai Bajorų kapinyno Š papėdėje.
V. Vaitkevičiaus nuotr.

Fig. 2. The investigation at the N foot
of Bajorai Cemetery

3 pav. Bajorų kapinynas, ploto 28 tyrinėjimų
sausomis sąlygomis akimirka. V. Vaitkevičiaus nuotr.

Fig. 3. Bajorai Cemetery during
the dry excavation of area 28

4 pav. Bajorų kapinynas, ploto 28 R sienos
pjūvis. V. Vaitkevičiaus nuotr.

Fig. 4. Bajorai Cemetery, a section in
the E wall of area 28

ilgio žarnos, prijungtos prie vandens skirstytuvo.

Plotas 28. Pavieniai radiniai – smulkūs degintiniai kaulai ir žiestos keramikos trupiniai – slūgsojo jau tiriamo ploto paviršiuje, žemėje ir dumble tarp šaknų. Giliau, pilkšvai melsvame durpių sluoksnyje radinių beveik neliko. H_{abs} 99,55 m rastas ugnies nepaliesto nenustatyto gyvulio kaulo fragmentas. Po pertraukos H_{abs} 99,51–99,53 m vėl rasta žiestos keramikos šukių, H_{abs} 99,53 m ir 99,50 m pastebėta degintinių kaulų. Pilkšvose durpėse užfiksuotos pavienės rudos spalvos dėmės. Galimas daiktas, jos susijusios su kaulų ir keramikos šukių pasirodymu. Šioje rudoje žemėje būta smėlio priemaišos, smulkių akmenėlių, žvirgždo. H_{abs} 99,48–99,49 m lengvai atpažįstami 5–6 cm skersmens palaispniui besiplečiantys intensyviausios juodos spalvos smėlio su degintiniais kaulais ir keramikos trupiniais lopinėliai; šis sluoksnis fiksuotas ir pjūviuose (4 pav.). Be to, kartu su degintiniais žmonių kaulais rasta gyvulių kaulų. Nuo maždaug H_{abs} 99,45 m visame plote gausu medžio gabalėlių, beržo tošies skiautelių, riešuto kevalo dalių, medienos fragmentų, pagaliukų, šapelėlių, H_{abs} 99,42 m rasta skiedra su kirtimo žyme. H_{abs} 99,41–99,44 m matyti daug degintinių kaulų, dalis keramikos šukių aptikta vertikaloje padėtyje, žemėje daug žvirgždo, mažų akmenėlių. H_{abs} 99,38–99,40 m, tiriant XIV a. radinių sluoksnį, atkreiptas dėmesys, kad džiūdamas jis keičia spalvą. Nustatyta, jog didžiausias degintinių kaulų, keramikos šukių ir individualių radinių telkinys – tai pilko, vietomis juosvo smėlio dėmė su gausiais smulkiais baltais taškeliiais – žerintais akmenėliais; į ploto 28 ribas pateko 1,3x1 m dydžio šios dėmės dalis (5–9 pav.). Radinių gausa ne visada buvo susijusi su pilku arba juodu smėliu. Antai H_{abs} 99,35 m, išplovus 10 l kibirą žemių rasta degin-

5 pav. Bajorų kapinynas, plotas 28 (džiūdamas ryškėja XIV a. pabaigos – XV a. radinių horizonto pakraštys; fotografuota iš PV). V. Vaitkevičiaus nuotr.

Fig. 5. Bajorai Cemetery, area 28, as seen from the SW (While drying, the edge of the late 14th–15th-century find horizon became clear)

6 pav. Žalvariniai apkalai, rasti ploto 28 viršutiniame horizonte. V. Vaitkevičiaus nuotr.

Fig. 6. Bronze decorations found in the upper horizon of area 28

inių kaulų, šiek tiek keramikos, stambus medienos gabalas su kirtimo žymėmis, o ant sieto liko tik žievės gabalėliai, šaknų fragmentai, rudų durpių gumulėliai. H_{abs} 99,30–99,33 m rasta daug medienos, žievės gabalėlių, o degintinių kaulų pastebimai sumažėjo. Gruntas priminė durpes arba durpėjančią žemę.

H_{abs} 99,30 m surasta blogos būklės 41 cm ilgio, 4 cm skersmens į galą nežymiai plonėjanti lazda su įrėžomis (10–11 pav.). Ši unikali

7 pav. Plote 28 išplauti degintiniai kaulai ir keramikos šukės. V. Vaitkevičiaus nuotr.

Fig. 7. Washed cremated bones and potsherds from area 28

8 pav. Ornamentuotos žiestos keramikos šukės, rastos plote 28. A. Kazimieraitytės nuotr.

Fig. 8. A sherd of decorated hand thrown pottery found in area 28

0 3 cm

0 5 cm

9 pav. Vieno iš Bajorų kapinyne rasto žiesto puodo rekonstrukcija (atliko K. Venckūnaitė).

A. Kazimieraitytės nuotr.

Fig. 9. A reconstruction of a hand thrown pot found in Bajorai Cemetery

lazda gulėjo įrėžomis žemyn kartu su kitais netvarkingai sukritusiais permirkusiais sutrūnijusios medienos gabalais ir šaknimis. Nepaėjus nė parai, GRC pradėtas jos konservavimas. Dr. Laima Grabauskaitė, paėmusi lazdos paviršiuje matomos tamsios dangos mėginį, nustatė, kad jame yra geležies pigmento; cheminė sudėtis buvo panaši kaip beico – tam tikro impregnavimo, kuriuo dengiamas medžio paviršius.

Sprendžiant iš lazdos išlikimo laipsnio (įrėžose – puvinys), ji pirmiausiai galėjo būti nutepta (įmerkta?) impregnantu, vėliau išraižyta. Dr. Rūtėlė Pukienė nustatė, kad lazda – gluosnio blindės, ir atkreipė dėmesį, jog geležies pigmento gluosnio žievėje yra natūraliai, juodumas lazdos paviršiuje gali būti žievės žymuo. Tačiau tai nepaneigia fakto, jog įrėžos tokiame fone buvo ryškios ir skyrėsi spalviškai.

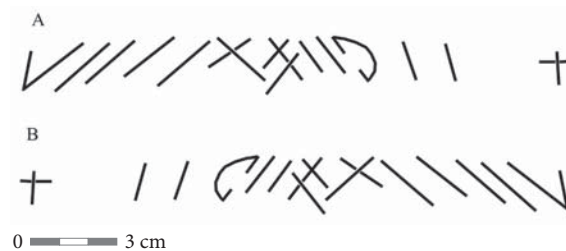
H_{abs} 99,28 m juodo smėlio dėmių su degintiniais kaulais ir keramikos trupiniais tiriamoje vietoje iš esmės neliko, tačiau rasta daug medžio gabalėlių, žievės, šaknų dalelių, pagaliukų, lazdyno kevalų skeveldrų. H_{abs} 99,21–99,24 m rastos paskutinės žiemos keramikos šukės, o H_{abs} 99,15–99,27 m – pirmosios lipdytos keramikos šukės. Paskutiniai pavieniai degintinių kaulų trupiniai rasti H_{abs} 98,85–99,06 m. Tačiau šį faktą reikia vertinti gana kritiškai: pirma, atsižvelgti į nevienodą ploto gylį; antra, – į tam tikros paklaidos galimybę, į tai, jog vanduo smulkius kaulus galėjo iš aukštesnių sluoksnių pernešti žemyn.

0 10 cm

10 pav. Bajorų kapinyne rasta lazda su įrėžomis prieš konservavimą. V. Vaitkevičiaus nuotr.

Fig. 10. The incised staff found in Bajorai Cemetery. Prior to conservation

11 pav. Preliminari Bajorų kapinyne rastos lazdos įrėžų schema. V. Vaitkevičiaus brėž.

Fig. 11. Preliminary diagram of the staff's incisions

12 pav. Bajorų kapinyne, plotas 28. Tarp šaknų – kaukolės kaulų fragmentai. V. Vaitkevičiaus nuotr.

Fig. 12. Bajorai Cemetery, area 28. Skull bone fragments among the roots

13 pav. Bajorų kapinynas, plotas 28: 1 – mėlyno stiklo karoliai, įvija ir skirstiklis; 2 – lipdytos keramikos šukė; 3 – dantys ir apatinio žandikaulio fragmentai; 4 – sunykę ilgieji kaulai. V. Vaitkevičiaus nuotr.

Fig. 13. Bajorai Cemetery, area 28: 1 – blue glass beads, a coil bead, and a spacer bar; 2 – a sherd of hand built pottery; 3 – teeth and mandible fragments; 4 – disintegrating long bones

14 pav. Vienas iš mėlyno stiklo karolių, alavo lydinio įvija ir skirstiklis, rasti tarp ugnies neliestų kaulų plote 28. V. Vaitkevičiaus nuotr.

Fig. 14. One of the blue glass beads, a tin alloy coil bead, and a spacer bar that were found amongst the unburnt bones in area 28

Nuo apie H_{abs} 99,33 m ir ypač apie H_{abs} 99,24–99,26 m, apie H_{abs} 99,06–99,08 m tyrimų plote buvo gausu netvarkingai sukritusių medienos gabalų, sutrūnijusių šaknų. H_{abs} 99,02 m tarp sąnašų, greta šaknų vertikaloje padėtyje aptiktas pirmasis mėlyno stiklo karolis. Pirmieji ugnies neliesti kaulai rasti H_{abs} 98,98 m

gylyje ir jų pastebimai pagausėjo H_{abs} 98,96–98,97 m (12 pav.). Šis sausomis sąlygomis tiriamas sluoksnis, panašus į kraiką, sudarytą iš medžio gabalėlių, smulkių žolės sąnašų, priminė sutrūnijusių šaknų paklotą, sunykusios medienos pluoštą. Skutant mentele jis dažnai plyšo 0,5–1 cm storio, apie 5x5 cm dydžio lopi-

nėliais. H_{abs} 98,92–98,98 m šis sluoksnis perėjo į pilkšvą žemę su smėlio priemaiša, kuri džiūdamą pastebimai šviesėjo ir išsiskyrė iš aplinkos (į tyrimų plotą pateko 59x42 cm dydžio dėmės dalis). H_{abs} 98,91–98,95 m ši dėmė pastebimai padidėjo, išsiplėtė R link. Šiame plote rastas ugnies nelieistas kaulas ir mėlyno stiklo karolis. H_{abs} 98,92–98,97 m kartu su ugnies nelieštais kaulais išplauta šiek tiek smulkių angliukų. Peršasi išvada, kad ugnies neliešti kaulai tam tikru metu pateko į ežerines nuosėdas, vėliau augusių medžių šaknys skverbėsi gilyn, ardė kaulus, dažnai įsiskverbdomos į jų vidų ir sutrupindamos kaulą iš vidaus.

H_{abs} 98,92–98,94 m aptiktas mėlyno stiklo karolių ir alavo lydinio skirstiklių telkinys (13, 14 pav.). Jame taip pat rastos dvi lipdytos keramikos šukės. Bendras keramikos kiekis tiriamoje vietoje nedidelis (14 vienetai), šie keramikos fragmentai ir trupiniai buvo iš esmės tokios pat išvaizdos ir būklės kaip likusi Bajoruose rasta lipdyta keramika grublėtu paviršiumi, t. y. su stambiomis kvarco priemaišomis, aptrupėjusi, apgludinta, rausva, rusva arba pilkšva vienoje pusėje ir juoda – kitoje. Išimtį sudarė dvi nedidelės šukės, kurių smulkiai grublėtas paviršius priminė kruopėtąją keramiką (H_{abs} 99,00 ir 98,88 m). H_{abs} 98,84 m rastas ugnies nelieistas nenustatytas gyvulio kaulas.

Ypatingo dėmesio nusipelnė didesnieji ugnies nelieستی žmonių kaulų fragmentai ir kaulai, kuriuos nustatė VU doktorantas Šarūnas Jatautis. Pirmasis H_{abs} 98,88–98,92 m, t. y. aukščiausiai iš ilgųjų kaulų slūgsojo moters šlaunikaulio (?) diafizės fragmentas, lūžęs iš abiejų galų (lūžiai panašūs į pomirtinius). Už 15 cm į Š nuo jo, beveik statmenai, H_{abs} 98,84–98,90 m gulėjo, spėjama, sunykęs žastikaulis. Už 8 cm nuo jo, H_{abs} 98,79–98,81 m aptiktas, spėjama, sunykęs šeivikaulis. Už 60 cm į R nuo spėjamo šlauni-

kaulio, H_{abs} 98,82–98,85 m R–V kryptimi gulėjo, spėjama, dešiniojo šlaunikaulio diafizės fragmentas. Jo priekinė pusė buvo nukreipta į P pusę, beveik žemėn. H_{abs} 98,86 m aptikta stambiųjų kaukolės fragmentų, kurie yra 2011 m. plote 27 ištirto kaukolės kaulų telkinio tęsinys. H_{abs} 98,83 m rastas sunykęs alkūnkaulio arba dilbio fragmentas, po juo statmenai kitas nedidelis ilgojo kaulo fragmentas. Už 25 cm į PR nuo jų, H_{abs} 98,94–98,96 m aptikti netvarkingai vienas ant kito sukritę sunykę, spėjama, žastikaulis, stipinkaulis arba alkūnkaulis ir kitų ilgųjų kaulų fragmentai. Ten pat H_{abs} 98,94–98,96 m rasti apvirtusio apatinio žandikaulio fragmentai ir keletas dantų (13 pav.). Remiantis antropologės Justinos Kozakaitės išvadomis, rasti 6 viršutinio ir 5 apatinio žandikaulio kandžiai, iltiniai ir krūminiai dantys. Pagal nusidėvėjimo laipsnį jie skirstomi į keturias amžiaus grupes: 18–25 m., 30–40 m., 40–50 m., per 55 m. ir teigiama, kad

15 pav. Bajorų kapinynas, plotas 28 prieš nutraukiant tyrimus. Tarp šaknų – įvairaus dydžio ilgieji kaulai. V. Vaitkevičiaus nuotr.

Fig. 15. Bajorai Cemetery, area 28 prior to suspending the excavation. Various-sized long bones among the roots

priklausė tokiam pačiam individų skaičiui. Paty-
rus, jog ugnies nelieštų kaulų telkinys plote 28
plečiasi, jame gausu ir ilgųjų kaulų, ir sutrupė-
jusių kaulų fragmentų (15 pav.), keramikos
trupinių ir individualių radinių, o juos tiriant
reikia ypatingo kruopštumo, priimtas sprendi-
mas 2012 m. ekspediciją nutraukti. Ypač atidžiai
užfiksavus esamą padėtį, apsaugojus tyrimų
vietą medžio drožlių plokščių ir žemių maišų
užtvaramis, rugpjūčio 4 d. ji buvo užlieta van-
deniu ir palikta iki kitos vasaros.

Plotai 1 ir 2. Dar kartą tiriant 2006 m.
plotus buvo siekiama kuo kruopščiau surinkti
degintinius kaulus, keramikos šukes, titnago ir
individualius radinius, kurie buvo nepastebėti,
iššyrėjo per 4x4 mm tankio sijoklės sietą arba
liko neužfiksuoti metalo ieškikliu. 2012 m. plotų
1 ir 2 tyrimas nuo 2009 m. atliktų pakartotinių
plotų 3 ir 4 tyrinėjimų skyrėsi tuo, jog buvo
rūpestingai išplauta velėna. Iki tol ji būdavo
tikrinama metalo ieškikliu arba tyrimų metu
laikoma apversta, apžiūrima po lietaus. Velėnos
gabalų padalijimas į mažas dalis, išplovimas po
vandens srove davė gerų rezultatų: rasta smul-
kių metalinių dirbinių fragmentų (pvz., lokio
nago kabučio apkausto dalis).

Dar kartą tiriant plotus 1 ir 2 rasti 159
individualūs radiniai (iš velėnos išplauta 14).
29 radiniai buvo kiek didesni ir (arba) nusta-
tomos paskirties, tarp jų paminėtinas skustuvo
smaigalys, žiedų lankelių dalys, apskritų segių
liežuvėliai, diržo apkalai, kabučio ašelė, adatos.
Taip pat rastos 1279 (1,34 kg) keramikos šukės
(18 – lipdytos), 208 akmens amžiaus titnago
radiniai (39 – išplauti iš velėnos). Surinkta ir
išsijota 1,492 kg degintinių kaulų; jie laborato-
rijos sąlygomis išsijoti ant 3x3 mm bei 6x6 mm
sietų ir nustatyta, kad 50 g šių kaulų fragmentų
buvo mažesni nei 3x3 mm, 1,08 kg – didesni
nei 3x3–6x6 mm, o 362 g – didesni nei 6x6 mm.

Baigus tirti žemę, kuria 2006 m. buvo
užpilti plotai 1 ir 2, R dalyje pasiektas kietas
rudas, vietomis kiek pilkšvas priemolis su rie-
duliukais, o V – žvyro horizontas. Skutant prie-
molio paviršių plote 2 kai kur pastebėta baltų
degintinių kaulų trupinių, deja, didesnių jų
fragmentų paimti nepavyko. Atrodė, kad Bajorų
ekspedicija sugrįžo į 2006 m. padėtį, kai skusti
perdžiūvusį priemolį tyrimų ploto dugne tapo
nejmanoma ir darbas buvo nutrauktas. 2012 m.
ekspedicijos nariai pabandė kieto molio pavir-
šių sudrėkinti vandeniu ir tolesniam tyrimui
sijoklę pakeisti plovykle. Šis bandymas davė
gerų rezultatų – išplauta nesutrupėjusių degin-
tinių kaulų fragmentų. Taigi pakartotinis plotų
1 ir 2 tyrimas pabaigoje virto 2006 m. tyrinė-
jimų tęsinu. Tyrimai atnaujinti didžiojoje ploto
2 dalyje, nekeičiant 2006 m. nomenklatūros.

Visame tyrimų plote 2 rudame priemolyje
rasta 1040 (116 g) degintinių kaulų. Būdinga,
kad kai kurie šių kaulų buvo artimesni ne kapi-
nyno kalvos viršuje, o papėdėje – pelkėje ran-
damiems, t. y. kaulų fragmentų būta gana stam-
bių, pilkšvos arba gelsvos spalvos, nenugludintų,
lūžių vietose – aštriais kraštais ir briaunomis.
Paskutiniai degintiniai kaulai rasti H_{abs} 100,28–
100,31 m. Dalis degintinių kaulų rasta priemo-
lyje kartu su keramikos šukėmis ir individualiais
radiniais (16 pav.), tačiau didesnių telkinių ar
juo labiau sluoksnio nesudarė. Atnaujinus tyri-
mus plote 1 rastas vienas individualus radinys,
o plote 2 – 22. Iš jų paminėtini trys kiek didesni
atpažinti dirbiniai. Tai stipriai suspausta žiedo
praplatintu priekiu dalis, segės liežuvėlis ir aps-
kritos skardinės segės fragmentas. Plote 2 taip
pat rastos 53 (81 g) keramikos šukės (vos vie-
nas lipdytos keramikos trupinys aptiktas H_{abs}
100,41 m). Būdinga, kad kai kurios šukės ru-
dame priemolyje slūgsojo vertikaloje padėtyje,
stačios arba kiek pasviros. Plote 1, rudame

priemolyje, rasti du, plote 2 – 42 akmens amžiaus titnago radiniai; absoliuti dauguma – pilka arba pilkšva patina pasidengusios nuoskalos, vos viena retušuota nuoskala ir skeltė.

Atnaujinus ploto 2 tyrimus, H_{abs} 100,55–100,59 m išryškėjo 1,62 m ilgio (R–V) ir 1,1–1,2 m pločio (Š–P) netaisyklingos formos žvyro su rusvo smėlio priemaiša dėmė. Šio ploto, kuris, priklausomai nuo oro drėgnumo, atrodo tamsiai rudas arba raudonas, vidurinėje dalyje buvo galima išskirti 98 cm ilgio (ŠV–PR) ir 64 cm pločio (ŠR–PV) netaisyklingos formos žvyro su gelsvo smėlio priemaiša dėmę (17 pav.). Padarius pjūvius ŠR–PV ir ŠV–PR kryptimis, nustatyta, jog mažoji žvyro dėmė su gelsvo smėlio priemaiša pjūvyje yra lėkšto dubens formos ir gilėja apie 13 cm (iki apie H_{abs} 100,33 m). Giliau išplinta žvyras su rusvu smėliu ir pavieniais rieduliukais. Šis sluoksnis pjūvyje – netaisyklingo ištęsto pusrutulio formos, gilėja apie 15 cm (iki apie H_{abs} 100,18 m). Giliau, iki dubens formos dugno nelygiu paviršiumi (giliausia vieta H_{abs} 100,04 m) – dramblio kaulo spalvos priemolio – slūgso stambus žvyras su pavieniais rieduliukais.

Visoje šioje tyrimų vietoje, duobėje ar pirminio paviršiaus pagilėjime, aptikta pavienių angliukų, taip pat 332 (48 g) degintiniai kaulai (tarp jų ir vienas gyvulio). Daugiausiai kaulų (223, tarp jų – kūdikio pieninio krūminio danties vainikas) rasta H_{abs} 100,42 m, žvyre su gelsvu ir rusvu smėliu. Paskutinis fragmentas aptiktas H_{abs} 100,15 m. Žiestos keramikos šukių ir trupinių, kurie niekuo nesiskyrė nuo anksčiau Bajorų kapinyno kalvoje rastų keramikos fragmentų, aptikti tik 9 (H_{abs} 100,39–100,58 m). Smulkūs individualūs radiniai (9 vienetai) rasti viršutiniame žvyro su gelsvu smėliu ir ypač – žvyro su rusvu smėliu sluoksniuose, H_{abs} 100,52–100,59 m. Giliausiai, H_{abs}

16 pav. Bajorų kapinynas, atnaujinti ploto 2 tyrimai. Rudame priemolyje – žiedas išplatinta priekine dalimi, vertikaliai stovinčios žiestos keramikos šukės.

V. Vaitkevičiaus nuotr.

Fig. 16. Bajorai Cemetery, the renewed excavation in area 2. A ring with a wide bezel and vertical sherds of hand thrown pottery in the brown clay loam

17 pav. Bajorų kapinynas, plotas 2, išryškėjęs objekto kontūras (fotografuota iš R). V. Vaitkevičiaus nuotr.

Fig. 17. The contour of a highlighted object in area 2, as seen from the E

100,30 m, aptiktas žalvarinio dirbinio plokštelės trupinys. Plote 2 taip pat rasta titnago radinių – 17 nuoskalų ir skeltė.

Apibendrinant reikia pabrėžti, kad tyrimai pelkėje pirmą kartą vyko sausomis sąlygomis. Tai leido atidžiai sekti tiriamo ploto žemės sudėtį ir spalvą, jos kaitą, skirtingų sluoksnių sandūrą. Ypač svarbus faktas užfiksuotas H_{abs} 99,38–99,40 m. – nustatyta, jog degintinių kaulų, keramikos šukių ir individualių radinių telkinys sutampa su pilko, vietomis juosvo smėlio dėmės ribomis. Bajoruose rasta gluosnio blindės lazda su įrėžomis atvėrė naują šlapynių archeologijos perspektyvą – iki šiol nė vienas organinės kilmės radinys nesukėlė tokio susidomėjimo, o galimybė pelkėje rasti kitų panašių medinių dirbinių yra išskirtinai svarbi. Duobėje arba pirminio paviršiaus pagilėjime plote 2, H_{abs} 100,04–100,59 m rastas susisluoksniavęs įvairaus stambumo žvyras su smėlio priemaiša. Šioje vietoje aptiktas nedidelis Bajoruose gerai pažįstamų radinių kompleksas: degintiniai kaulai, keramikos šukės, individualūs ir titnago radiniai.

Iš viso 2012 m. rasti 264 akmenys amžiaus titnago radiniai, būdingi mezolito – ankstyvojo neolito laikotarpiui, absoliuti jų dauguma – nuoskalos. Lipdytos keramikos grublėtu paviršiumi šukės rastos 34; žiestos keramikos – 2243. Bendras keramikos svoris – 1,865 kg.

2012 m. rasta 2,419 kg degintinių žmonių ir gyvulių kaulų (per 2006–2012 m. – 17,02 kg). Plote 28, H_{abs} 98,84–99,00 m ne anatomicinėje padėtyje slūgsojo 264 ugnies neliesti žmonių kaulai ir jų fragmentai. Dėmesį atkreipia faktas, jog ant vieno iš ilgųjų kaulų matyti, spėjama, pomirtinių lūžių žymės. Neatmestina galimybė, kad ugnies neliesti kaulai į tyrimų plotą pateko jau be minkštųjų audinių. 2012 m. rasti dantys

priklausė ne mažiau kaip 4 individams (palyginimui – 2011 m. rastos dvi per 40 m. amžiaus individų dešinės pusės smilkinkaulio kaktinės ataugos).

Tame pačiame radinių horizonte su ugnies neliestais kaulais ir lipdyta keramika grublėtu paviršiumi rasta 10 mėlyno stiklo karolių, 5 skirstikliai ir įvija. Karoliai primena Rytų ir Vidurio Europoje randamų II–III a. (B_2 – B_2/C_1) karolių tipą 260 arba 261, tačiau vizualiai yra artimesni Lenkijos teritorijoje rastų naujojo bronzos amžiaus (Halštatas D: 650–475 m. pr. Kr.) dirbinių lobių karoliams (*pacioriki ciemno-niebieskie z białym węzykiem*). Iš viso 2012 m. rasta 218 individualių žalvario, geležies ir stiklo radinių.

Per 2009–2012 m. Bajorų kapinyno kalvos Š papėdėje, pelkėje ištirtas viduramžių degintinio kapinyno radinių telkinys (24,75 m²). Preliminariais skaičiavimais, per keturius metus XIV–XV a. pradžios kapinyno horizonte (žemės paviršiuje tarp šaknų, rudose durpėse ir juodo smėlio sluoksnyje) rasta 5 kg smulkių degintinių žmonių kaulų su nedidele gyvūnų kaulų priemaiša, 1507 žiestos keramikos šukės, 196 žalvario, geležies, akmenų, stiklo dirbiniai ir jų fragmentai.

2011–2012 m. toje pačioje tyrimų vietoje, žemutiniame horizonte, ežero sąnašose, ankstyvojo arba senojo geležies amžiaus radimvietėje, preliminariais skaičiavimais, rasti 667 ugnies neliesti žmonių kaulai ir jų fragmentai (ne mažiau kaip 4 individai, ne anatomicinėje padėtyje), 314 lipdytos keramikos šukių grublėtu paviršiumi (daugelis – nugludintos vandens), 20 tamsiai mėlyno stiklo karolių, ornamentuotų balta bangele, 6 alavo ir vario lydinio skirstikliai ir balto metalo lydinio įvija.

Bajorų kapinyno tyrimus planuojama tęsti.

Bajorai Cemetery

In 2012, KU and KŠM continued the investigation of Bajorai Cemetery (Elektrėnai Municipality). Area 28 (4 m²) continued to be excavated under dry conditions (Figs. 1–3) and areas 1 and 2 (21.25 m²), which had been investigated in 2006, were studied a second time.

A total of 264 Stone Age flint finds characteristic of the Mesolithic – Early Neolithic period, the majority flakes, were discovered. 34 sherds of hand built pottery with rough surfaces and 2243 sherds of hand thrown pottery were found (Fig. 8) (Total weight of the pottery: – 1.865 kg). A unique 41 cm long, incised willow staff (Figs. 10, 11) was of special interest.

2.419 kg of cremated human and animal bones were found. 264 fragments of unburnt disarticulated human bones lay in area 28. The 11 teeth that were found, according to the anthropological analysis data, belonged to at least 4 individuals. It should be noted that, supposedly, signs of post-mortem breaks are visible on one of the long bones. The possibility should not be rejected that these bones found their way into the bog in the excavated area after the loss of the soft tissue.

10 dark blue glass beads decorated with a white wavelet, 5 copper and tin alloy spacer bars, and a coil bead (Fig. 14) were found in the find horizon with the unburnt bones and hand built pottery with rough surfaces. The beads are reminiscent of 2nd–3rd-century (B₂–B₂/C₁) type 260 or 261 beads but are visually closer to the beads from the Lithuanian Late Bronze Age (Hallstatt D) artefact hoard found in Polish territory. A total of 218 individual bronze, iron, and glass finds were discovered in 2012.

During 2009–2012 a concentration of finds from a 14th – early 15th-century cremation cemetery was excavated in the bog at the N foot of the Bajorai Cemetery hill (24.75 m²). According to the preliminary calculations, 5 kg of small human and animal bones, 1507 sherds of hand thrown pottery, and 196 bronze, iron, stone, and glass artefacts and fragments of them were found in it.

During 2011–2012, according to the preliminary calculations, 667 unburnt human bone fragments (disarticulated), 314 sherds of hand built pottery with rough surfaces, 20 blue glass beads, 6 spacer bars, and a coil bead were found in an Early Iron Age find spot in the lower horizon at the same site.